

عقل به عنوان دستگاه تفکر نزد فلاسفه ی مسلمان

عقل نزد فیلسوفان مسلمان

۱- عقل به عنوان موجود متعالی

- از نظر فارابی و ابن سینا اولین مخلوق خدا عقل اول است که کاملاً غیر مادی است و عقول دیگر نیز از عقل اول به وجود آمده اند.
- عقلی که در انسان است نیز پرتوی از همان عالم عقول است.
- یکی از عقول عالم عقل، «عقل فعال» نام دارد؛ این عقل عامل فیض رسانی به عقل انسان هاست.
- در بیان فارابی عقل فعال نسبت به انسان مانند آفتاب است نسبت به چشم.

نظر فیلسوفان مسلمان درباره ی عقل به عنوان دستگاه تفکر

- ۱- عقل ابزار شناخت انسان و وسیله ی تفکر و تعقل اوست.
- ۲- این ابزار روش هایی مانند استدلال تجربی، تمثیل و برهان عقلی محض دارد که همه ی این روش ها در محدوده و جایگاه خود قابل استفاده اند.
- ۳- فلاسفه ی مسلمان می گویند « ما فرزندان دلیل هستیم » یعنی نظر و دیدگاهی را می پذیریم که دلایل استوار عقلی داشته باشد.
- ۴- ابن سینا می گوید: « هرکس عادت کرده سخنی بدون دلیل بپذیرد، از حقیقت انسانی خود خارج شده است.

مراحل رشد عقل

فارابی و ابن سینا می گویند عقل در هنگام تولد به صورت یک استعداد است که باید تربیت شود تا رشد کند.

یعنی همانطور که انسان مراحل کودکی، نوجوانی و جوانی را می گذراند، عقل نیز با تربیت مرحله‌ای را طی می کند و کامل می شود.

مراحل رشد عقل به ترتیب عبارتند از:

۱- عقل بالقوه (هیولانی)

۲- عقل بالملکه

۳- عقل بالفعل

۴- عقل بالمستفاد

مراحل رشد عقل

۱- عقل بالقوه (هیولانی):

انسان هیچ ادراک عقلی ندارد.

انسان استعداد درک معقولات را دارد.

مثلا نوزاد تازه متولد شده گرچه استعداد نوشتن دارد اما نمی تواند چیزی بنویسد.

۲- عقل بالملکه :

عقل مفاهیم و قضایای بدیهی را درک می کند.

مثلا می داند یک چیز نمی تواند هم باشد هم نباشد . (امتناع و اجتماع
نقیضین)
انسان آمادگی دریافت علم را پیدا می کند و می تواند دانش ها را کسب
نماید.

۳- عقل بالفعل:

عقل شکوفا شده و به فعلیت رسیده.

با تمرین و تکرار دانش هایی را کسب کرده است.

۴- عقل بالمستفاد:

انسان بر دانش هایی که کسب کرده مسلط است به طوری که از هر کدام که
بخواهد می تواند استفاده کند.

مانند یک استاد ریاضی که هر مسئله ی ریاضی را به راحتی حل می کند.